

Caryopteris, nieuwe cultivars beter dan de oude

Caryopteris is vooral als visueel aantrekkelijke potplant populair geworden. Het sortiment is in de afgelopen jaren meer dan verdubbeld, maar het was niet altijd duidelijk of nieuwe cultivars een verbetering vormden van het bestaande sortiment. Nu is dat wel het geval. En daarin spant *Caryopteris x clandonensis* 'First Choice' de kroon.

Tekst Marco Hoffman / Beeld Beeld PPO Bomen

Het sortiment *Caryopteris* is klein maar dynamisch. Het geslacht bestaat uit circa zestien soorten die voorkomen in Centraal- en Oost-Azië, vooral in China. *Caryopteris* is vooral geliefd om zijn paarsblauwe bloemen en getande blad. De hovenier past de heester vooral toe in gemengde- of vasteplantenborders, of als fijne vakbeplanting. Maar ook voor gebruik als potplant op balkon of terras leent *Caryopteris* zich goed, behalve *C. divaricata*.

De aantrekkelijkheid van *Caryopteris* voor de tuin wordt trouwens niet alleen bepaald door zijn blauwe bloemenpracht maar ook door zijn aantrekkelijkheid voor insecten. De heester wordt druk bezocht door bijen, hommels en vlinders,

voor hen is hij als nectar- en pollenbron een lekkernij in de nazomer en herfst.

Caryopteris groeit het liefst in de volle zon, op een niet te voedzame en te natte grond. Als de plant te veel schaduw krijgt, geeft hij een lange, slappe groei met weinig bloemen. Bij erg veel natigheid - vooral in de winter - groeit *Caryopteris* slecht en is er veel uitval.

De plant bloeit op eenjarig hout. Snoeien kan het best na de winter. Hierbij is het advies de plant geheel of in elk geval grotendeels terug te knippen, want dan blijft de plant zijn vorm behouden en bloeit hij rijk. Tevens snoei je dan de lelijke invriezingen weg die meestal na de Nederlandse winter ontstaan.

In Nederland bekende soorten van *Caryopteris*

C. x clandonensis: deze soorthybride van *C. incana* en *C. mongholica* is ontstaan rond 1930. De destijds geselecteerde kloon is nu bekend als 'Arthur Simmonds'. Deze naam werd later gegeven ter onder-

scheid van andere klonen van *C. x clandonensis*, die daarna in omloop kwamen. Inmiddels zijn er vele benaamde en onbenoemde cultivars/klonen van deze soorthybride in omloop. Hierbij zijn soms ook weer terugkruisingen gemaakt met *C. incana*. In principe kunnen ook deze als *C. x clandonensis* worden benoemd, hoewel het verschil met *C. incana* bij sommigen erg klein en onduidelijk is. Sommige klonen hebben steriele, niet-ontwikkelde meeldraden.

C. divaricata: deze vaste plantensoort wijkt behoorlijk af van de veel bekendere en meer heestervormige soorten *C. incana* en *C. x clandonensis*. Naast het vaste planten karakter is dit ook vanwege de grotere omvang en de veel lossere en grotere bloeiwijze. Verder zijn de bladeren groter en hebben ze bovendien een sterke, onaangename geur; dit in tegenstelling tot de aromatische geurende bladeren van de andere soorten. In een recente taxonomische publicatie wordt *C. divaricata* ondergebracht in een apart geslacht: *Tripora*. *C. incana*: in cultuur is deze veruit de bekendste *Caryopteris* soort. Zeer typerend zijn de sterk aro- ▶

De beste cultivars

C. x clandonensis 'Heavenly Blue'

Dit is momenteel de meest gekweekte cultivar in Nederland. En niet onterecht: het is een relatief sterke cultivar met een rijke bloei. Qua bloemkleur en grootte is de cultivar een gemiddelde *C. x clandonensis*. Hiermee heeft hij veel weg van 'Arthur Simmonds', echter de bloei is iets later en de bladeren zijn iets kleiner. Bovendien overleeft 'Heavenly Blue' de Nederlandse winters beter.

C. x clandonensis 'First Choice'

Typerend voor deze nieuwe cultivar zijn de (vrij) donkerpaarsblauwe bloemen, de zeer rijke bloei in dichte pluimvormige bloeiwijzen, de vroege bloei en de vrij kleine bladeren. Ten opzichte van 'Kew Blue' zijn de bladeren onregelmatiger getand en iets lichter en zijn de bloemen heel wat donkerder. Ten opzichte van 'Ferndown' zijn de bloemen iets groter en is de bloei vroeger.

Dit is de meest waardevolle aanwinst van het afgelopen decennium. Het is een absolute verbetering van de oudere donkerviolet bloeiende cultivars 'Kew Blue' en 'Ferndown'. De belangrijkste redenen zijn de nog rijkere bloei en vooral ook de sterkere groei. Ten opzichte van 'Inoveris' (Grand Bleu) is de groei minder compact en minder stijf opgaand en zijn de bloemen iets donkerder. Door de keuringscommissie als enige cultivar gewaardeerd met drie sterren en daarmee momenteel in Nederland de beste van het sortiment.

C. x clandonensis 'Inoveris' (Grand Bleu)

Een uitstekende Franse nieuwheid. Vooral opvallend vanwege de kleine, compacte en vrij stijf opgaande groeiwijze en de vrij kleine bloemen. Deze zijn iets donkerder dan die van bijvoorbeeld 'Heavenly Blue'. Bovendien zijn de bladeren donkergroen, zonder grijstint, hetgeen voorkomt bij veel andere cultivars van *C. x clandonensis*. De plant valt niet gauw open. Wel zijn de takken vrij breekbaar; bij transport of bij harde wind kan dit schade geven.

Vooral vanwege de groeiwijze is de cultivar goed te onderscheiden van de andere cultivars. Onder andere vanwege deze groeiwijze is het een perfecte potplant. In 2000 won deze cultivar een bronzen medaille op Plantarium en in 2002 werd de plant bekroond met een Getuigschrift van Verdienste.

matische, regelmatig en vrij grof getande bladeren. Zo ook de gewoonlijk paarsblauwe bloemen die in vrij dichte, gesteelde bijschermen staan en waarvan de onderste kroonlob groot en gefranjeerd is. Ten opzichte van *C. mongholica* groeit *C. incana* veel beter in het Nederlandse klimaat, vooral qua vochttolerantie. Deze soort werd in 1844 voor het eerst in Europa geïntroduceerd door Robert Fortune, die planten uit het wild had verzameld in China in de buurt van Guangzhou, het vroegere Kanton.

Verschil in winterhardheid

In Nederland is *Caryopteris*, op wat kleine tot grote invriezing na, vrij goed winterhard. Wel zitten er wat verschillen in winterhardheid tussen de soorten en cultivars. Zo is de soorttecht *C. x clandonensis* 'Kew Blue' minder winterhard dan de meeste andere cultivars. Bij uitval in de winter speelt ook de eerder genoemde gevoeligheid voor nattigheid een rol. In koudere streken (hardheidszone 5 en 6) vriest de plant bovengronds helemaal kapot en loopt hij in het voorjaar vanaf de basis weer uit zoals een vaste plant.

Voor de soorten geldt dat *C. mongholica* beter kouderesistent is, maar meer gevoelig voor nattig-

heid, terwijl dit bij *C. incana* net andersom is. *C. x clandonensis* zit daar ergens tussenin. In ons klimaat is er, ondanks de vrij goede winterhardheid op papier, in de praktijk nogal eens uitval van *Caryopteris*. Soms voorspelbaar en/of verklaarbaar door koude, veel regenval of doordat je te maken hebt met een extra gevoelige cultivars zoals 'Kew Blue'. Soms is de uitval ook onverklaarbaar, waardoor het lastig is om een *Caryopteris*-collectie goed in stand te houden. In buitenlandse collecties, bijvoorbeeld in Engeland, is dezelfde ervaring opgedaan.

Voor *C. incana* en *C. x clandonensis* worden veel gekweekt. Tot voor kort maakten bekende cultivars, zoals 'Heavenly Blue', 'Kew Blue' en 'Arthur Simmonds', de dienst uit in het handelssortiment. Vooral bij de twee laatste cultivars is er veel verwarring over de soortechtheid.

PRO Bomen onderwierp het sortiment aan een onderzoek. In combinatie met het onderzoek is ook een sterrenkeuring uitgevoerd, dit in samenwerking met de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen (KVBC). In totaal zijn ruim 20 verschillende *Caryopteris* verzameld, en aangeplant op het PRO-proefveld in Boskoop. Verder zijn planten uit verschillende botanische tuinen en van Nederlandse kwekerijen bekeken. Ook is de Engelse collectie *Caryopteris* bij Peter Catt, van Liss Forest Nursery, in Hampshire bezocht. ■

Blauwbaard

Tot voor kort werd altijd aangenomen dat *Caryopteris* tot de Verbenaceae behoorde, maar uit DNA-onderzoek bleek dat het geslacht verwant is aan Ajuga en bij de Lamiaceae (lipbloemfamilie) hoort.

Nederlandse namen voor *Caryopteris* zijn niet erg ingeburgerd. Het meest gebruikt wordt de naam blauwbaard (naar het Engelse blue beard), maar ook baardbloem (naar het Duitse Bartblume) en blauwe spirea (naar het Franse Spirée bleue) worden wel eens gebruikt. De naam *Caryopteris* is ontleend aan de iets gevleugelde nootjes (eenzadige vruchtjes): caryon is Latijn voor 'noot' en pteris betekent 'vleugel'.

Overzicht beoordeelde sortiment

Waardering*	Naam	Hoogte (m)	Bladkleur	Bloemkleur	Bloeitijd
<i>C. x clandonensis</i>					
o	- 'Arthur Simmonds'	0,8	(grijs)groen	paarsblauw	vroeg
o	- 'Ferndown'	0,8	(grijs)groen	(donker)paarsblauw	middenvroeg
***	- 'First Choice'	0,9	groen	donkerpaarsblauw	vroeg
**	- 'Heavenly Blue'	0,8	(grijs)groen	paarsblauw	middenvroeg
**	- 'Inoveris' (Grand Bleu)	0,7	donkergroen	paarsblauw	laat
n.b.	- 'Kew Blue'	0,8	(donker)groen	(donker)paarsblauw	middenvroeg
o	- 'Pershore'	0,7	(donker/grijs)groen	paarsblauw	middenvroeg
**	- 'Summer Sorbet'	1,2	geelbont	(licht)paarsblauw	laat
o	- 'Thetis' (Steinthe)	0,8	(donker/grijs)groen	paarsblauw	vroeg
o	- 'Worcester Gold'	0,8	groengeel	paarsblauw	laat
<i>C. divaricata</i>					
<i>C. incana</i>					
o	- 'Autumn Pink'	1	groen	paarsroze	laat
*	- 'Blue Cascade'	1	(donker)groen	paarsblauw	laat
*	- 'Jason' (Sunshine Blue)	0,6	groengeel	paarsblauw	laat

Waardering: *** is uitstekend; ** is zeer goed; * is goed; 's' is voor speciale doeleinden, en 'o' kan vervallen. N.b.' is niet beoordeeld.

De beste cultivars

C. x clandonensis 'Summer Sorbet'

Deze cultivar is onmiskenbaar vanwege het geelbonte blad. Daarnaast is het een sterke groeier, waarvan het blad relatief vrij sterk getand is. Het is een van de beste aanwinsten van de afgelopen jaren. In 2003 won deze cultivar een bronzen medaille op Plantarium. Soms komt groene terugslag voor; dit moet uiteraard verwijderd worden.

De plant wordt soms aangeduid met de werknaam 'Dyrisey', waarbij het lijkt alsof 'Summer Sorbet' de merknaam is. Dit is echter zeker niet het geval, omdat de plant bij het Europese kwekersrechtbureau als 'Summer Sorbet' geregistreerd staat. 'Dyrisey' is dus een overbodige naam.

C. incana 'Blue Cascade'

Het meest opvallend aan deze Engelse cultivar is de overhangende groeiwijze. De plant is veel breder dan hoog. Het blad lijkt op dat van *C. incana*: relatief breed en regelmatig grof getand. Door de bijzondere groeiwijze en omdat deze cultivar het in Nederland goed uithoudt, gaf de keuringscommissie één ster als waardering. De cultivar is jarenlang in omloop geweest onder de voorlopige en ongeldige naam *C. incana* 'Weeping Form'.

C. incana 'Jason' (Sunshine Blue)

Deze cultivar is te herkennen aan zijn blad: geel, relatief breed en klein. Er is geen verwarring mogelijk met andere cultivars. 'Worcester Gold', de enige andere geelbladige cultivar heeft veel groter en relatief smaller blad. De keuringscommissie waardeerde de vrij egale, gele bladkleur en heeft 'Jason' met één ster beoordeeld. De plant is geïntroduceerd door Peter Champion in Engeland. De plant is kwekersrechtelijk beschermd in Europa.

C. x clandonensis 'Kew Blue' heeft geen sterrenbeoordeling gekregen omdat de in Nederland aangeboden planten veelal niet soortecht zijn. Dit komt onder andere doordat de echte 'Kew Blue' een vrij zwakke plant is, die onder de Nederlandse klimaatomstandigheden vaak uitvalt. In de sortimentsproef waren drie verschillende klonen van 'Kew Blue' aanwezig, die geen van allen soortecht waren. In de moederplantentuin van Nak-tuinbouw staat wel soortecht materiaal. 'Kew Blue' is overtroffen door 'First Choice'.